

Na podlagi 195. in 214. člena zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02) izdaja minister, pristojen za delo, v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje

P R A V I L N I K

o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb

1. člen (namen)

Namen tega pravilnika je varovati zdravje, telesni in duševni razvoj otrok, mladostnikov in mladih oseb pri delu in v zvezi z delom.

2. člen (definicije)

Za namen tega pravilnika je:

- mlada oseba vsaka oseba pod 18. letom starosti, ki je v delovnem razmerju na podlagi pogodbe o zaposlitvi
- otrok vsaka oseba pod 15. letom starosti ali oseba, ki je vključena v obvezno redno šolanje
- mladostnik vsaka oseba, stara vsaj 15 let ter ne več kot 18 let in ki ni več vključena v obvezno redno šolanje.

3. člen (lažje delo)

Lažje delo, ki ga pod določenimi pogoji lahko opravlja otrok, ki je dopolnil starost 13 let, je delo, ki po svoji naravi ter glede na delovne razmere, v katerih se opravlja:

- ni škodljivo za varnost, zdravje in razvoj otroka ter
- ni tako, da bi negativno vplivalo na otrokovo prisotnost v šoli, na njegovo vključitev v programe poklicnega usmerjanja ali usposabljanja, ki ga je odobril pristojni organ ali na njegovo sposobnost, da pozitivno izkoristi prejeto izobrazbo.

Kot lažje delo se ne šteje delo na proizvodnih linijah, kjer prihaja do enostranskih obremenitev in ponavljajočih se gibov, ki lahko povzročijo okvaro kosti in mišic ali neprimeren psihični napor.

Primeri enostavnih in nenevarnih nalog, ki se kot usmeritev upoštevajo pri odobritvi dela otroka, ki je dopolnil starost 13 let, so naslednji:

1. delo v pisarnah: tipkanje in računanje s pomočjo kalkulatorja, posodabljanje zapisov, razvrščanje, urejanje in polnjenje zbirk, lažja kurirska dela, urejanje pošte, fotokopiranje
2. zaposlitev v trgovini: lahke naloge pomočnikov, urejanje izložb, etiketiranje s cenami

3. delo v restavracijah, kavarnah in podobnih lokalih: lahko delo, npr. pripravljanje in pospravljanje miz
4. delo v kmetijstvu, gozdarstvu in vrtnarstvu: lahko delo pri hranjenju živali, lahko ročno delo pri setvi in sajenju, odstranjevanje plevela s cvetličnih gred in majhnih nasadov, pobiranje sadja in jagod
5. raznašanje ali podobno delo: lahko kurirsko delo ali delo raznašalca
6. krojaštvo, šiviljstvo: osnovno ročno šivanje, vozlanje niti, enostavna strežba šivalnim strojem
7. delo na strojih: osnovno ročno sestavljanje, ročno sestavljanje majhnih delčkov (ne spajkanje, varjenje, preizkušanje ali delo na vklopljenih električnih napravah, niti lepljenje, če je lahko nevarno za zdravje)
8. delo na električnih napravah: ročno sestavljanje majhnih delčkov (ne spajkanje, varjenje, preizkušanje ali delo na vklopljenih električnih napravah, niti lepljenje, če je lahko nevarno za zdravje)
9. predelava lesa: ročno sestavljanje majhnih sestavnih delov (ne smejo delati s trdimi lesi – bukev, hrast, ne smejo lepiti, če je lepilo nevarno za zdravje)
10. barvanje: barvanje (ne pršenje barv) z barvami, ki niso škodljive za zdravje
11. tiskanje in podobne dejavnosti: razvrščanje, izbiranje itd. lahkih tiskarskih izdelkov, ročno zlaganje krtačnih odtisov ali kopij
12. steklarstvo, lončarstvo: ročno zlaganje izdelkov iz stekla, porcelana in lončarskih izdelkov
13. embaliranje: vlaganje, pakiranje, zavijanje majhnih izdelkov, merjenje (ne strojno), ročno zgibanje in spenjanje lepenke, lahko delo z lepili, ki niso škodljiva za zdravje
14. delo v skladišču in shrambi: sprejemanje, spravljanje in oddajanje lahkih izdelkov, merjenje in štetje
15. čiščenje: lahko delo (npr. čiščenje pisarn), lažje čiščenje notranjih prostorov
16. nega in kozmetika: pomožne aktivnosti v frizerskih salonih (ne smejo delati z nevarnimi snovmi)
17. delo v pralnicah: lahko razvrščanje perila ali čiščenje (ne smejo delati z nevarnimi snovmi)
18. fotografsko delo: okvirjanje ali zlaganje kopij.

4. člen

(splošne dolžnosti delodajalca)

Delodajalec mora na podlagi ocene tveganj sprejeti potrebne ukrepe za varnost in zdravje otrok, mladostnikov in mladih oseb. Posebna pozornost mora biti namenjena:

- opremljanju in načrtovanju delovnega mesta
- naravi, stopnji in trajanju izpostavljenosti fizikalnim, biološkim in kemičnim škodljivostim, psihološkim ter drugim obremenitvam
- obliki, vrsti in uporabi delovne opreme, strojev, aparatov in naprav ter načinu, s katerim z njimi rokujejo
- načrtovanju delovnih procesov in operacij ter organizaciji dela
- stopnji izobraževanja, usposabljanja in inštrukcij pri mladih osebah.

Delodajalec mora mlade osebe oziroma mladostnike obvestiti o možnih tveganjih in o vseh ukrepih za zagotovitev varnosti in zdravja. O možnih tveganjih ter vseh ukrepih za otrokovo varnost in zdravje mora delodajalec obvestiti tudi otrokove zakonite zastopnike. Delodajalec mora zagotoviti varovalne in preventivne ukrepe za zdravo in

varno delo otrok ter mladostnikov, ki je primerno njihovi starosti. Pri tem mora vključiti pooblaščenega zdravnika, strokovne delavce in druge strokovne službe.

Na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja tveganje za varnost, telesno ali duševno zdravje ali za razvoj mladih oseb, mora delodajalec zagotoviti redni zdravstveni nadzor in predhodne ter obdobjne zdravstvene preglede mladih oseb.

Obdobni usmerjeni zdravstveni pregledi se opravijo v obdobju, ki je navedeno v oceni tveganja in ni daljše od enega leta.

Kadar mlada oseba izjemoma opravlja nočno delo v skladu s 197. členom zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02), mora delodajalec pred začetkom opravljanja dela in tudi po prenehanju opravljanja tega dela zagotoviti ocenjevanje zdravja in sposobnosti mlade osebe, razen če je nočno delo izredne narave.

5. člen

(prepoved izpostavljenosti dejavnikom tveganja in prepoved opravljanja del)

Mlada oseba oziroma mladostnik ne sme biti izpostavljen naslednjim dejavnikom tveganja:

A) Fizikalnim dejavnikom:

- ionizirnemu sevanju
- atmosferi z visokim tlakom
- hrupu, ki presega opozorilno mejno vrednost
- vibracijam, ki presegajo opozorilno mejno vrednost.

B) Biološkim dejavnikom:

- ki lahko povzročajo težje bolezni pri ljudeh in predstavljajo resno tveganje za delavce ter za katere v večini primerov obstaja učinkovita preventiva ali zdravljenje (3. skupina po pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu, Priloga III – Uradni list RS, št. 4/02)
- ki povzročajo težje bolezni pri ljudeh in predstavljajo resno tveganje za delavce ter za katere običajno ne obstaja učinkovita preventiva ali zdravljenje (4. skupina po pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu, Priloga III – Uradni list RS, št. 4/02).

C) Kemičnim dejavnikom:

- a) Snovem in pripravkom, ki so razvrščeni kot zelo strupeni (Tx), strupeni (T), korozivni (C) ali eksplozivni (E) z oznako za opozarjanje na nevarnost:
 - nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja (R39)
 - lahko povzroči raka (R45)
 - lahko povzroči raka pri vdihavanju (R49)
 - lahko povzročijo dedne genetske okvare (R46)
 - lahko škoduje plodnosti (R60)
 - lahko škoduje nerojenemu otroku (R61)

ne glede na izmerjene vrednosti v zraku.

b) Azbestu

Mlada oseba oziroma mladostnik ne sme opravljati naslednjih del:

- a) ki se opravljajo pod zemljo ali pod vodo
- b) ki vključujejo izpostavljenost dejavnikom tveganja iz prvega odstavka
- c) ki vključujejo tveganje za nezgode, ki ga mlada oseba oziroma mladostnik ne more prepoznati ali se mu ne more izogniti zaradi svoje nezadostne pozornosti do varnosti ali zaradi pomanjkanja izkušenj ali usposobljenosti ali zato ker objektivno presega njegove telesne in duševne sposobnosti, kot so dela:
 - na višini, kjer obstaja tveganje padca, če je višina nad zemljo ali ustrezno ravnino več kot 1m in dela niso zavarovana z ograjo ali drugimi ustreznimi varnostnimi napravami
 - s tveganji zaradi elektrike visoke napetosti
 - nakladanje in razkladanje tovornih ladij
 - v kamnolomih
 - ki vključuje tveganje zaradi nasilja (npr. delo v varnostnih službah, prenos denarja ali dragocenosti)
 - z nevarnimi ali strupenimi živalmi (npr. delo z biki, delo z eksperimentalnimi živalmi)
 - omamljanje, klanje živali
 - na železniških in drugih tirih (npr. vožnja lokomotive ali drugih tirnih premičnih strojev, delo pri ranžiranju, vključno s sklapljanjem vagonov)
 - s traktorji ali drugimi mobilnimi priključki, mobilnimi napravami (npr. delo kot voznik ali upravljavec traktorja z vitlom, nakladalno ali posluževalno enoto ali čelnim nakladalnikom s priključki, traktorjem z dvigalno napravo, vožnja ali upravljanje vlačilca, porivalnika, gozdnega tovornjaka z napravo za nakladanje ali vitlom, terenskega dvokolesnika, priključka na motorni pogon, prilagojenega za gradbena, zemeljska dela ali pri cestni gradnji, vožnja ali upravljanje dvižne ploščadi, gozdarskih strojev, prirezovalcev lesa, obžagovalcev vej, kombiniranih strojev ali naprav z rezalnimi ali obžagovalnimi operacijami, rezalnika asfalta ali betona, razbijalnega stroja za beton, sejalnega ali vtikalnega stroja v gozdu, premičnega sekalnika za grmičevje, rotacijskega kultivatorja, rotacijskega okopovalnika, mulčerja, kombiniranega vezalnika ali snežne freze)
 - z dvigalnimi napravami, žičnicami ali transportnimi trakovi, ki so gnane z različnimi agregati (npr. delo kot voznik ali upravljavec dvigala, dvižne ploščadi, stolpnega dvigala, tovarne žičnice, nakladalnega dvigala, premične delovne ploščadi, dvigala za avto, odrskega dvigala, fasadnega dvigala s ploščadjo, dvižnega viličarja, vitla, smučarske ali gondolske žičnice, kopača z vedri, krožno ali drugače vodljive naprave)
 - z napravami, priključki ali orodjem, ki so gnani z različnimi agregati (npr. delo s krožnimi žagami (enolistne ali večlistne) za obdelavo lesa in podobnih materialov ali za obdelavo mesa in podobnih materialov, verižnim strojem za dletenje, škarjami, obrezovalnimi, rezalnimi ali lupilnimi stroji, rezalniki, posnemali materiala ali robov, stroji za rezkanje, rezanje ali planiranje, vrtalniki za navpično vrtanje ali obijanje stropa, mehanskimi, hidravličnimi in pnevmatskimi stiskalnicami,

različno gnanimi škarjami, stroji za prebijanje in krivljenje, robilniki, kladivi na prosti pad, kovaškimi kladivom, strojem za tlačno litje, prebijalnim strojem, mešalniki za beton, stroji za izdelavo betonskih izdelkov, stroji za iztiskanje, ravninskimi prebijalniki, ravninsko stiskalnico, večstopenjsko stiskalnico, stiskalnico za obleko - perilo, tlačno brizgalno stiskalnico, stiskalnico odpadkov, stroji z odprto ravno letvijo ali vijakom, napravami za mešanje, brušenje, drobljenje in sekanje, strojem za obrobjanje z zaokrožitvijo, centrifugo, tračno žago za meso, krožnim rezalnikom, strojem za pakiranje, verižno motorno žago, žago za grmičevje, motornim rezalnikom za živo mejo, rezalnikom z brusno ploščo, vibracijskim vrtalnikom, dletastim kladivom, vibracijsko brusilko, nabijalnim utornim rezalnikom, vibratorjem za beton, kladivom za kovice, strojem za vrтанje skal in nabijanje, zabijajočimi orodji in orodji za fiksiranje nabojnih doz)

- nadzorna, vzdrževalna in popravljalna dela (npr. pregledovanje in popravilo visoko - napetostnih električnih instalacij, posod pod pritiskom, vakuumskih posod, tankov za shranjevanje, podmazovanje, čiščenje, popravilo in pregledovanje mehaničnih premikajočih naprav, polnjenje, pregledovanje in popravilo koles avtobusov, tovornjakov ali letal, kjer tlaki presegajo 300 kPa, koles traktorjev, kjer tlaki presegajo 150 kPa in drugih koles, kjer tlaki presegajo, 300 ali 150 kPa, popravilo in pregledovanje naprav, povezanih z glavno električno oskrbo)
- kjer obstaja nevarnost rušenja konstrukcij
- proizvodnja in delo z napravami, umetnim ognjem (ognjemetom) ali drugimi predmeti, ki vsebujejo eksplozivne snovi
- ki zajemajo rokovanje z opremo za proizvodnjo, skladiščenje ali uporabo stisnjenih, utekočinjenih ali raztopljenih plinov
- negovanje oseb na intenzivni negi, oddelkih z nalezljivimi boleznimi, urgentnem bloku, psihiatričnih oddelkih, dializnih oddelkih, skrb za duševno prizadete osebe, delo s škodljivimi odpadki, delo v servisih za nego duševno bolnih, alkoholikov in odvisnikov zaradi drog na domu
- pri katerih obstaja tehtna nevarnost stika s krvjo ali kužnimi materiali osebe, ki prenaša infekcijo ali obstaja nevarnost, da jo prenaša
- pri katerih masa bremena v kilogramih presega eno tretjino telesne teže.

d) kjer se z normo ali s stopnjevanjem delovnega tempa doseže večje plačilo.

Prepoved dela na delih iz prejšnjega odstavka ne velja v naslednjih primerih:

- če delo predstavlja del obveznega šolanja, ki se izvaja pod nadzorom učiteljev v šolskih objektih ali na drugih mestih, ki so posebej prirejena za učenje
- če je mladostnik končal obvezno šolanje in je dopolnil najmanj 15 let starosti v tekočem koledarskem letu in delo predstavlja poklicno izobraževanje, ki poteka pod nadzorom posebej usposobljenih inštruktorjev
- če je mlada oseba oziroma mladostnik že zaključil poklicno izobraževanje.

6. člen
(prepoved opravljanja del na podlagi ocene tveganja)

Mlada oseba oziroma mladostnik ne sme opravljati tudi drugih del, pri katerih iz ocene tveganja izhaja, da lahko škodljivo vplivajo na njegovo varnost, zdravje in razvoj.

Pri ocenjevanju tveganja mora delodajalec posebej upoštevati tudi naslednje dejavnike tveganja:

A) Fizikalne dejavnike:

- neionizirno sevanje
- hrup pod opozorilno mejno vrednostjo
- vibracije pod opozorilno mejno vrednostjo
- ekstremna temperatura ali mraz.

B) Biološke dejavnike:

- ki lahko povzročajo bolezni pri ljudeh in lahko predstavljajo tveganje za delavce ter za katere v večini primerov obstaja učinkovita preventiva ali zdravljenje (2. skupina po pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu, Priloga III– Uradni list RS, št.4/02)

C) Kemične dejavnike:

- Snovi in pripravki, razvrščeni kot zdravju škodljivi (Xn) z eno ali več naslednjih oznak za opozarjanje na nevarnost:
 - vdihavanje lahko povzroči preobčutljivost (R42)
 - stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost (R43)
 - možen rakotvorni učinek (R40)
 - nevarnost hudih okvar zdravja pri dolgotrajnejši izpostavljenosti (R48)
- Snovi in pripravki, razvrščeni kot dražilni (Xi) in tisti z eno ali več naslednjih oznak za opozarjanje na nevarnost:
 - zelo lahko vnetljivo (R12)
 - vdihavanje lahko povzroči preobčutljivost (R42)
 - stik s kožo lahko povzroči preobčutljivost (R43)
- Svinec in njegove spojine.

7. člen
(veljavnost)

Ta pravilnik začne veljati 30. dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 017-01-030/03
Ljubljana, dne 9. julija 2003.
EVA 2003-2611-0035

dr. Vlado Dimovski l. r.
Minister
za delo, družino

in socialne zadeve

Soglašam!
dr. Dušan Keber l. r.
Minister
za zdravje